

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.7.459-467

УДК 330.3

к.ек.н., доцент Денисенко Н.О.,

denysenko.no@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-5490-2972,

Бондаренко О.Ю.,

oleksandrbondarenko24@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2440-0442,

Київський національний університет будівництва та архітектури

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСТ В УМОВАХ ВІЙНИ

Визначено сутність поняття «інвестиційний потенціал міста», проаналізовано ключові компоненти і взаємозв'язки, а саме: економічна стабільність, інфраструктура та логістика, ринковий потенціал, рівень інновацій, освіта та робоча сила. З'ясовано, що інвестиційний потенціал визначається ступенем економічної стабільності міста, тому зниження ризиків та висока фінансова дисципліна відображаються в здатності привертати довгострокові інвестиції.

Виявлено, що транспортні з'єднання, комунікаційна мережа та інші логістичні аспекти сприяють зростанню інвестиційного потенціалу міста, але війна значно впливає на міську інфраструктуру та логістику в Україні, створюючи серйозні виклики для функціонування міст та забезпечення їхнього розвитку.

Ключові слова: інвестиції; потенціал; міста; Україна; війна; економіка.

Постановка проблеми. У період затяжної війни в Україні ключовим завданням є формування та оцінка поточних і потенційних можливостей в економічній ситуації міст, які страждають від нестабільності через коливання попиту та пропозиції, цін на товари, конкурентний тиск та інші макроекономічні та мікроекономічні фактори. Інвестиційний потенціал міст займає чільне місце в переліку потенційних об'єктів, включаючи можливості, ресурси, резерви та інші засоби для досягнення фінансових цілей [1].

Війна в Україні, безсумнівно, завдала економічних збитків, тому визначити інвестиційний потенціал міст умовах війни нелегко. Адже кожне місто України зазнало втрат та збитків від агресії росії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність інвестиційного потенціалу досліджувалася у багатьох працях таких вчених, як: А. Бутняров, А. Дука, А. Трофименко, Т. Мірзоева, О. Ворсовський та ін. У наукових публікаціях [2, 3] дослідження включають аналіз економічних показників, інфраструктури, бізнес-середовища, ринкових можливостей та інших факторів, що впливають на привабливість міст для інвесторів. Деякі з цих досліджень

фокусуються на глобальному рівні, порівнюючи інвестиційний потенціал міст у різних країнах або регіонах [4]. Багато публікацій також присвячені аналізу специфічних секторів, таких як нерухомість, технології, фінанси тощо, і їх вплив на інвестиційний потенціал міст [5]. Загальною тенденцією в цих дослідженнях є визначення ключових факторів, які впливають на інвестиційний потенціал міст в умовах війни, таких як стабільність політичного середовища, доступність людських ресурсів, розвинена інфраструктура та багато інших [4].

У той же час питання управління інвестиційним потенціалом міст в період війни лише нещодавно почали привертати увагу вітчизняних вчених, потребують розширення та уточнення.

Актуальність і новизна. Умови війни суттєво впливають на інвестиційний потенціал міст. Воєнний конфлікт призвів до руйнування інфраструктури, знищення підприємств та зменшення виробничої потужності. Це стало перешкодою для інвесторів, які шукають стабільність та безпеку для своїх інвестицій. Однак, деякі міста мають певні переваги навіть в умовах війни. Наприклад, міста з високим рівнем обороноздатності, стратегічним географічним положенням або наявністю важливих ресурсів залишаються привабливими для інвесторів. Крім того, уряди можуть вживати заходи для стимулювання економіки та залучення інвестицій в умовах війни. Проте, важливо розуміти, що ризики інвестування в умовах війни є значно вищими, і перед прийняттям рішення про інвестиції необхідно ретельно оцінювати всі аспекти та ризики, пов'язані з ситуацією в конкретному місті.

Мета та методи досліджень. Метою дослідження є розвиток теоретичних основ та узагальнення основних проблемних питань визначення інвестиційного потенціалу міст та управління ним в умовах війни за допомогою аналізу літературних джерел, спостереження прикладів вдалої розбудови інших країн після воєнного стану, аналізу економічних показників, компонентів та взаємозв'язків для визначення сучасного стану міст у воєнний період.

Результати та їх обґрунтування. Для здійснення наукового дослідження, виокремимо що таке інвестиційний потенціал міста. Інвестиційний потенціал міста представляє собою сукупність факторів, що визначають його здатність залучати та утримувати інвестиції на рівні міської території. Цей поняттєвий аспект є об'єктом вивчення економічної теорії та практики, аналіз якого передбачає систематичне розглядання ключових компонентів та взаємозв'язків, таких як економічна стабільність, інфраструктура та логістика, ринковий потенціал, рівень інновацій, освіта та робоча сила.

Повномасштабне вторгнення спричинило втрату ринків збуту товарів та послуг, зниження внутрішнього попиту міста через величезну кількість

вимушених мігрантів, відтік фахівців, руйнування ланцюгів постачання, знищення виробничих і складських приміщень, обладнання. Але понад 66% українських підприємств малого та середнього бізнесу продовжили працювати і в умовах війни, а сотні підприємств зафіксували початок своєї роботи саме в часи широкомасштабної російської агресії [6]. За даними аналітичних досліджень EasyBusiness, у довоєнний час мікро, мале та середнє підприємництво (ММСП) становило понад 99% зареєстрованих підприємств країни і було головним двигуном економічного розвитку й інновацій [6]. Попри війну, блокаду портів та «енергетичний терор», більшість ММСП вистояли і продовжують свою діяльність. У воєнний час діяльність приватних підприємств не лише наповнює бюджет, а й сприяє зміцненню обороноздатності країни. Українські компанії також посилюють свою соціальну відповідальність, а підприємці беруть активну участь у волонтерстві та гуманітарній допомозі.

Згідно з результатами дослідження від «Advanter», у якому взяли участь понад 500 керівників і власників малих та середніх підприємств, станом на кінець 2023 року 9,6% все ще зупинені або майже не працюють [6].

Щодо ділової активності (Ukrainian Business Index), то у листопаді 2023 року цей показник становив 36,3 пункти зі 100 можливих [6].

Сьогодні гранти для малого та середнього бізнесу надважливі, бо саме підприємці підтримують макроекономічну стабільність, сплачують податки в бюджети різних рівнів. І саме цей бізнес-клас формує середній клас, який є потужним чинником захисту демократії, підвищення добробуту населення та швидкого відновлення життя, особливо в деокупованих містах. У воєнний час гранти можуть врятувати сотні українських підприємств, які є реальною рушійною силою успішної відбудови та економічного зростання.

Отже, інвестиційний потенціал визначається ступенем економічної стабільності міста. Зниження ризиків та висока фінансова дисципліна відображаються в здатності привертати довгострокові інвестиції.

Україна є важливим транзитним коридором торгівлі, завдяки вигідному розташуванню на перетині доріг Європи, Азії та Близького Сходу. Тому вона має величезний потенціал посісти перше місце в Європі в одному з важливих секторів економіки, таких як логістиці з розгалуженою мережею залізниць і автомобільних доріг, морськими і річковими портами, аеропортами [4].

Наявність розвиненої та ефективної інфраструктури в місті є ключовим елементом. Транспортні з'єднання, комунікаційна мережа та інші логістичні аспекти сприяють зростанню інвестицій. Умови війни можуть значно впливати на міську інфраструктуру та логістику в Україні, представляючи серйозні

виклики для функціонування міст та забезпечення їхнього розвитку. Деякі можливі впливи включають:

- пошкодження інфраструктури (війна може спричинити руйнування доріг, мостів, залізничних ліній та інших елементів інфраструктури, що може значно обмежити логістичні можливості міст);
- економічні труднощі (воєнний конфлікт може призвести до зменшення економічної активності, що в свою чергу впливає на фінансові ресурси, необхідні для розвитку та підтримки міської інфраструктури);
- втрата зв'язку та логістичних шляхів (військові дії можуть обмежити доступ до ключових логістичних маршрутів, що важливі для транспортування товарів та ресурсів в міста);
- евакуація та переселення (змушені евакуації та переселення мешканців можуть створити гострі виклики для міського управління та надання необхідних соціальних послуг);
- загроза екології (війна може спричинити негативні впливи на екологію, наприклад, в результаті забруднення водних джерел чи викидів).
- обмеження інвестицій (нестабільна ситуація може змушувати інвесторів відмовлятися від великих інвестицій у міську інфраструктуру через неспроможність передбачити ризики).

Саме тому в таких умовах важливо вживати заходи для відновлення та зміцнення інфраструктури, забезпечення безпеки громади та здійснення ефективного міського управління, спрямованого на подолання викликів, пов'язаних із військовим конфліктом.

Умови війни в Україні створюють значні виклики для ринкового потенціалу міст, а також впливають на різноманітні аспекти економічного середовища та бізнес-інфраструктури. Деякі можливі відзначення в контексті ринкового потенціалу:

- зниження економічної активності (війна може спричинити спад економічної активності, зменшуючи споживчий попит та обсяги виробництва, що може вплинути на ринкові можливості);
- зміни в споживчому попиті (в умовах війни споживчий попит може динамічно змінюватися, зокрема через зміни в поведінці, перепланування пріоритетів та змінення фокусу на життєво важливих потребах);
- зростання ризиків та невизначеності (бізнеси стикаються зі збільшеними ризиками та невизначеністю у виробничому та фінансовому плануванні через воєнний конфлікт та його непередбачувані наслідки);
- потреба в диверсифікації ринків (бізнеси можуть шукати можливості диверсифікації ринків та зменшення залежності від внутрішнього ринку, щоб зменшити вплив воєнного конфлікту на їх діяльність);

- втрати інфраструктури та сировинних ресурсів (військові дії можуть спричинити пошкодження інфраструктури та призвести до втрат сировинних ресурсів, що впливає на виробничі процеси та конкурентоспроможність).

У таких умовах, підприємства повинні приділяти увагу гнучкому плануванню, аналізу ризиків та пошуку нових ринкових можливостей для забезпечення стійкості та відновлення після важких економічних та соціальних турбуленцій. Адже оцінка потенціалу ринку та споживчого попиту є необхідним для інвесторів. Це включає аналіз ринкових тенденцій, конкурентоспроможності та перспектив розвитку.

Рівень інновацій. Умови війни можуть впливати на рівень інновацій міста, ставлячи перед ними низку викликів та обмежень. Однак інновації можуть виявитися ключовим чинником в адаптації та відновленні в умовах конфлікту. До прикладу деякі фактори:

- технологічні зрушення (в умовах війни технологічні зрушення можуть стати важливим каталізатором для пошуку інноваційних рішень у сферах безпеки, комунікацій та допомоги громаді);
- розвиток кібербезпеки (зростання кіберзагроз може стимулювати інновації в області кібербезпеки та технологій захисту важливої інформації);
- медичні інновації (в умовах війни велике значення має розвиток медичних інновацій, які можуть забезпечити ефективне лікування поранених та покращити систему медичного обслуговування) [7];
- доступ до знань та освітні ініціативи (збереження та підтримка доступу до освітніх ресурсів та інноваційних ініціатив може грати ключову роль у забезпеченні розвитку талантів та стимулюванні новаторської думки);
- стартап-екосистема (сприятливе середовище для стартапів та підприємництва може допомогти місту пристосуватися до нових реалій і вирішувати проблеми через інноваційний підхід);
- зелена енергія та сталий розвиток (при відновленні після війни, інновації в області зеленої енергії та сталого розвитку можуть стати стратегічними для створення стійкої майбутньої інфраструктури) [8];

У цій ситуації важливо сприяти інноваційним ініціативам, щоб місто могло адаптуватися до змін, вдосконалювати існуючі процеси та створювати нові підходи для подолання викликів, які виникають в умовах війни.

Отже, міста, які активно впроваджують інновації в галузі технологій, науки та освіти, зазвичай є привабливими для інвесторів, оскільки це вказує на довгостроковий розвиток.

В умовах війни в Україні освіта та робоча сила стикаються з численними викликами, що може вплинути на інвестиційний потенціал міст та регіонів:

- економічні труднощі та зменшення бюджетів (військовий конфлікт може спричинити зменшення фінансування для освіти, що може вплинути на якість навчання та розвиток висококваліфікованої робочої сили);
- втрати висококваліфікованого персоналу (зокрема, міграція висококваліфікованих працівників за межі країни через військові дії може призвести до втрат робочої сили з високим рівнем компетенцій);
- руйнування освітніх закладів (активний конфлікт може призвести до пошкоджень та знищення освітніх закладів, що вплине на доступ до навчання та освітніх ресурсів);
- невпевненість та страх (умови війни можуть призвести до невпевненості серед населення та працівників щодо своєї безпеки та майбутньої зайнятості);
- необхідність перепідготовки та переорієнтації (умови війни можуть створювати потребу в швидкій перепідготовці та переорієнтації робочої сили для відповіді на нові виклики та ринкові потреби).

У таких умовах важливо приділяти увагу відновленню та підтримці освітніх ініціатив, створенню умов для збереження висококваліфікованого персоналу та стимулюванню інновацій у сфері освіти та розвитку робочої сили для подолання викликів військового конфлікту.

Отже, наявність висококваліфікованої робочої сили та доступ до освітніх установ визначають інвестиційний потенціал, оскільки це впливає на продуктивність та інноваційність бізнес-середовища.

Узагальнюючи, інвестиційний потенціал міста є комплексним індикатором, що відображає економічну, соціокультурну та технологічну динаміку, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень щодо інвестицій та розвитку міської інфраструктури.

Відомо, що інвестиційні можливості міст України найбільше цікавлять представників США, Німеччини, Великої Британії, Польщі та Туреччини. Найбільше їх вабить фінансовий сектор, інфраструктура, логістика, альтернативна енергетика, рівень інновацій, корисні копалини та оборонна промисловість [8]. Тому, навіть у воєнному стані, Україна нині позиціонується як одна із найперспективніших та найбільш конкурентоспроможних за інвестиційним доходом країн у Європі [4]. Безумовно, початок повномасштабної війни в Україні, необхідність швидкого розвитку економіки країни у відносно короткий період часу, а також необхідність адекватного реагування на виклики війни накладають певні обмеження для формування інвестиційного потенціалу. Незважаючи на все це, 99% компаній Європейської Бізнес Асоціації продовжують працювати на українському ринку, а 63% - інвестують в Україну навіть у воєнний час[8].

Висновки. Україну чекає дуже довгий та непростий процес післявоєнного відновлення. Одним із його ключових аспектів є інвестиційний потенціал міст, який грає дуже важливу роль у відбудові загальної економіки України. Відповідно, економічне зростання після війни має вирішальне значення для забезпечення стабільності та процвітання міст та країни загалом. Інвестиції грають надважливу роль у відновленні руйнівного наслідку війни, сприяючи розбудові інфраструктури, регенерації підприємств та створенню нових робочих місць в містах України. Звичайно, розбудова економіки після війни є необхідною для забезпечення стабільності та безпеки міста. Відновлення і зміцнення економічних потужностей міст України сприятиме зменшенню безробіття, зростанню доходів населення та поліпшенню життєвих умов.

Інвестиційний потенціал міста є ключовим фактором для забезпечення конкурентоспроможності, інноваційного розвитку та розширення зовнішньоекономічних зв'язків країни загалом.

Таким чином, інвестиційний потенціал міст в умовах війни є актуальним питанням на сьогодні, бо нам потрібно забезпечити безпеку та стабільність кожного міста України, відновити економіку, ну і звичайно, привабити іноземних інвесторів для подальшої співпраці та підтримки країни.

Список джерел

1. Šlapikaitė I., Tamošiūnienė R., Mackevičiūtė K. Research of Investment Opportunities in Socially Responsible Business in Lithuania. *Journal of Security and Sustainability*. 2015. Vol. 4. No. 4. P. 621–632.
DOI: [https://doi.org/10.9770/jssi.2015.4.4\(4\)S](https://doi.org/10.9770/jssi.2015.4.4(4)S)
2. Ангел Є., Гулік А. Як українська промисловість долає воєнні виклики. URL: <https://zn.ua/ukr/promyshliennost/jak-ukrajinska-promislovist-dolaje-vojenni-vikliki.htm> (дата звернення: 10.02.2024).
3. Резнік Н.П., Слободяник А.М., Котляров В.О. Інвестиційне забезпечення конкурентоспроможності агропромислових формувань: монографія. Київ: ДП Вид. дім «Персонал», 2018. 344 с
4. Скрипаль А. Інвестування в Україну під час війни. 2022.
URL: <https://trans.info/ro/investuvannya-vukrayinu-pid-chas-viyny-327240>
(дата звернення: 11.02.2024).
5. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/3/689938/>
(дата звернення: 11.02.2024).

6. Алієва О., Ларіна М. Відновлювана енергетика: переваги для всіх. 2016. URL:<https://ua.boell.org/uk/2016/09/29/vidnovlyuvana-energetika-perevagi-dlya-vsih>. (дата звернення: 11.02.2024).

7. Фармацевтичну промисловість включено до пріоритетних галузей економіки України. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/farmaceutichnu-promislovist-vkljucheno-do-prioritetnih-galuzej-ekonomikiukraini>_(дата звернення: 12.02.2024).

8. Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ». URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3616732-ukraina-mae-blizko-10-potencijnih-strategicnih-investoriv-iz-britanii> minekonomiki.html (дата звернення: 12.02.2024).

PhD, Associate Professor **Nataliia Denysenko**,
postgraduate student **Oleksandr Bondarenko**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

INVESTMENT POTENTIAL OF CITIES IN THE CONDITIONS OF WAR

The investment potential of Ukrainian cities during the war is analysed in this article. It defines the concept of 'investment potential of a city' and analyses its key components and interrelationships, including economic stability, infrastructure and logistics, market potential, level of innovation, education, and labour force. Research has shown that the investment potential of a city is closely linked to its level of economic stability. Therefore, effective risk reduction and sound financial management are crucial in attracting long-term investments. It has been revealed that transport connections, communication networks, and other logistical aspects contribute to the growth of a city's investment potential. However, the war has significantly impacted urban infrastructure and logistics in Ukraine, creating serious challenges for the functioning and development of cities. The military situation in Ukraine has had a significant impact on the economic environment and business infrastructure, challenging the market potential of cities. The level of innovation in cities is affected by the situation of war, which brings many challenges and limitations. However, innovation can be an important factor in post-conflict adaptation and reconstruction. Challenges that can affect a city's investment potential include the impact of military conflict on education and the workforce. Therefore, it is crucial to focus on restoring and supporting educational initiatives, creating conditions to attract the best talent, and stimulating innovation in education and human resource development to overcome the challenges posed by war. The investment potential of cities is a multi-faceted indicator that reflects economic,

socio-cultural and technological dynamics and helps to make informed decisions about investment and urban infrastructure development.

Keywords: investment; potential; cities; Ukraine; war; economics.

REFERENCES

1. Šlapikaitė I., Tamošiūnienė R., Mackevičiūtė K. Research of Investment Opportunities in Socially Responsible Business in Lithuania. *Journal of Security and Sustainability*. 2015. Vol. 4. No. 4. P. 621–632. DOI: [https://doi.org/10.9770/jssi.2015.4.4\(4\)S](https://doi.org/10.9770/jssi.2015.4.4(4)S) {in English}
2. Anhel Ye., Hulik A. Yak ukrainska promyslovist dolaie voieni vyklyky. URL: <https://zn.ua/ukr/promyshliennost/jak-ukrajinska-promislovist-dolaje-vojenni-viklyki.htm> (data zvernennia: 10.02.2024) {in Ukrainian}
3. Reznik N. P., Slobodianyuk A. M., Kotliarov V. O. Investytsiine zabezpechennia konkurentospromozhnosti ahropromyslovykh formuvan: monohrafiia. Kyiv: DP Vyd. dim «Personal», 2018. 344 s. {in Ukrainian}
4. Skrypala A. Investuvannia v Ukrainu pid chas viiny. 2022. URL: <https://trans.info/ro/investuvannya-vukrayinu-pid-chas-viyny-327240> (data zvernennia: 11.02.2024) {in Ukrainian}
5. Ekonomichna pravda. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/3/689938/> (data zvernennia: 11.02.2024) {in Ukrainian}
6. Aliieva O., Larina M. Vidnovliuvana enerhetyka: perevahy dlia vsikh. 2016. URL: <https://ua.boell.org/uk/2016/09/29/vidnovlyuvana-energetika-perevagi-dlya-vsikh>. (data zvernennia: 11.02.2024) {in Ukrainian}
7. Farmatsevtichnu promyslovist vključeno do priorytetnykh haluzei ekonomiky Ukrainy. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/farmatsevtichnu-promislovist-vključeno-do-priorytetnih-galuzej-ekonomikiukraini> (data zvernennia: 12.02.2024) {in Ukrainian}
8. Ukrainske natsionalne informatsiine ahentstvo «Ukrinform». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3616732-ukraina-mae-blizko-10-potencijnih-strategicnih-investoriv-iz-britanii-minekonomiki.html> (data zvernennia: 12.02.2024) {in Ukrainian}